

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1465673/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב צבי בן יעקב

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר נדב טייכמן)

נגד

המשיב: פלוני

הנדון: הצמדת סכום דמי המזונות למדד אף שהדבר לא הוזכר בהסכם ואף שנכתב בהסכם שאין לצדדים תביעות נוספות

החלטה

בפנינו ערעור על החלטת כבוד ביה"ד הרבני האזורי ירושלים מיום 17.1.24.

לצדדים בת בשם ת' (ילידת 12.2019). הצדדים התגרשו זמ"ז כדמו"י בתאריך 1.12.2020. בסעיפים יד - יח להסכם הגירושין סוכם על חיוב דמי מזונות ונצטט את עקרי הדברים:

יד. האב ישלם בשנה הראשונה החל מיום הפירוד עבור מזונות הבת ת' סך של 1,600 שקלים חדשים לחודש כולל מדור [...].

טו. החל מהשנה השנייה חיוב המזונות יהיה בסך 1,750 שקלים חדשים [...].

[...]

יח. מעבר להנ"ל אין תביעות האחד כלפי משנהו מכל מין וסוג שהוא.

האם עתרה לבית הדין קמא בתביעה להצמיד את דמי המזונות שנקבעו בהסכם הגירושין, למדד המחירים לצרכן.

בי"ד קמא דחה את בקשת האם, וז"ל החלטת בי"ד קמא הנצרכת לענייננו:

"העיון בהסכם הגירושין מעלה כי חלק ניכר מהסכמותיו מתייחס לעניין מזונות הקטינה, מפרט אותן בארבע סעיפים שלמים, כאשר לאחריהן אף הסכימו הצדדים (סעיף י"ח להסכם) כי - "מעבר להנ"ל אין תביעות האחד כלפי משנהו מכל מין וסוג שהוא".

בהחלטת בית הדין מיום 01.12.20 נקבע אישורו של ההסכם, תוך ציון שלהלן -

"לאחר שביה"ד נוכח שהצדדים עשו את ההסכם ברצון חופשי ובהינמם את משמעות הדברים ואת תוצאותיהם, ביה"ד מאשר את הסכם הגירושין..."

בית הדין שב ועיין בבקשת האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בבקשתה האישה מבקשת בחינה מחודשת של צרכי הקטינה, ומבקשת קביעה חדשה לחיוב האב במזונות הקטינה, אשר יתאימו את ההערכה החדשה של צרכיה. עוד האישה מבקשת קביעה מחודשת של חיוב האב בתשלום מדור לקטינה, באופן שהוא יוגדל. ובנוסף, האישה מבקשת לקבוע כי כל תשלומי המזונות ותשלומי המדור יוצמדו למדד.

[...]

כאשר לבני זוג ישנם ילדים משותפים ומבקשים להסדיר את הטיפול בהם במסגרת הסכם גירושין, אין ספק כי הם בוחנים את יכולת עמידותן של ההסכמות למשך שנים רבות, עד אשר יפוג הצורך בטיפול בילדים, בדרך כלל עד הגיעם לגיל 18. מטבעם של דברים, אורך שנים של קיום הסכם מחייב שינויי נסיבות רבים. אך ככל והנסיבות המשתנות לא באו בהסכמה כתובה בהסכם לשינוי ההתחייבויות שבהסכם, הרי שההנחה הבסיסית קובעת כי אלה - שניתן לצפות אותם מראש, אף כאפשרות עתידית - נלקחו בחשבון על ידי הצדדים בעת כריתת ההסכם, והסכימו להוראות ההסכם חרף שינוי הנסיבות העתידיים.

לאור האמור, בית הדין לא מצא בטענות האישה עילה שיש בה כדי להתערב בהוראות הסכם הגירושין. לפיכך בית הדין מחליט לדחות את הבקשה.

על מנת לחסוך לצדדים הוצאות משפט מיותרות, הציע בית הדין כי ייתן את החלטתו בהתאם לחומר שבתיק ללא צורך בדיון, והצדדים קיבלו את הצעת בית הדין.

דיון והכרעה

לאחר שעיינו בכתבי טענות הצדדים, ולאחר שעיינו בהחלטת בי"ד קמא, אנו סבורים שיש להצמיד את חיוב המזונות שסוכם בהסכם הגירושין בין הצדדים, למדד המחירים לצרכן.

בסעיף יד להסכם התחייב האב במזונות בסך 1,600 ש"ח לחודש (כולל מדור), למשך שנה. וזאת מפני שהבת הייתה רק בת שנה. ברור שמזונות ילדה עד גיל שנתיים נמוכים משמעותית, ולכן התוספת של 150 ש"ח שבסעיף טו, לאחר שהבת תהיה בת שנתיים (שנה מהגירושין), לא בא להשיג את מדד המחירים לצרכן, אלא לבטא את צרכי ילדה בת שנתיים, ביחס לשנה הקודמת, לא כטענת האב בתשובתו לערעור.

בשנת 2020, עת נכרת הסכם הגירושין בין הצדדים, גם בתי דין וגם מתגרשים לא התייחסו למדד המחירים לצרכן. אמנם באותה תקופה (עת הקרוונה) כבר החל המדד לעלות יותר משנים שלפניו, אולם שנים רבות לפני כן המדד היה עולה בכל שנה בשיעור זעום, ומטעם זה כמעט ואין אנו מוצאים בהסכמי גירושין שציינו בפירוש בהסכם כי יש להצמיד את תשלום דמי המזונות למדד המחירים לצרכן מאחר והשינוי לא היה משמעותי, ובאותה תקופה ענין המדד נראה כהתעסקות בזוטות.

מדצמבר 2020 ועד דצמבר 2021, עלה המדד ב 2.8%. מדצמבר 2020 ועד היום, עלה המדד ב 11.7%, ומדצמבר 2021, מועד תחילת החיוב שבסעיף טו, ועד היום – ב 8.6%. אין ספק שחיוב מזונות, בין אם נקבע בהסכם או בהחלטת ביה"ד, בא למצות את המציאות הכלכלית וכוח הקניה. לא יתכן שהאם תצטרך לצמצם את מזונות הבת, עקב עליית המדד, שמשפיעה על מחירי המזון ומחירי הדיור ואחזקת המדור. וכי יעלה על דעתך, שאם המדד יעלה כל שנה בעשרות אחוזים, חיוב המזונות יישאר על כנו ללא שינוי?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכך הוא מנהג המדינה להצמיד את חיוב המזונות למדד, מהטעם הנ"ל. הואיל וכן הוא המנהג להצמיד את חיוב המזונות למדד, ומה שלא חשו במהלך השנים ההם לכתבו, מפני שהמדד כמעט ולא עלה, מכל מקום, כיון דכן הוא המנהג, יש לראות כאילו כתבו בהסכם, גם אם לא נכתב, וכמו שכתבו התוס' ב"ב מ"ב, (ד"ה איכא), לענין מתנתא טמירתא, דאע"ג שלא אמר הנותן לעדים כתבו בשוקי ברייתא, לפרסום שאינה טמירתא, מכל מקום מהני שטר המתנה:

"ומיהו לפי שנוהגים עתה לכתוב בשטרי מתנה ואמר לנו מתנה זו כתובה בשוקא וחתמוה בברא, הלכך כי אמר להו נמי סתמא דעתו לומר כמו שכותבים בשטרות, ובימי האמוראים לא היו נוהגים לכתוב כך, לכך היה צריך לומר להם בפירוש כתבו בשוקא כו".

אם כן האידנא שכותבים כן בהסכמים, ובכלל ההסכמים מכל הסוגים, מצמידים את החיובים למדד כזה או אחר, ובוודאי האישה לא הייתה מודעת ולא חשה לכך כאמור עקב עליה לא משמעותית של המדד, ודאי אם הייתה יודעת הייתה אומרת, אם כן אף בלא נכתב, הרי זה כנכתב, שכך נהגו שהתחייבות הזו למזונות צמודה למדד.

וכך כתב הרא"ש בתש" (סח, יב):

"וכל דבר שנהגו במדינה לכתוב, הן נאמנות הן כתובה בשוקא וכל שאר שופרי דשטרי שכבר נהגו הסופרים לכתוב, כל מי שקנה בסודר כדי לכתוב שטר, דעתו שיכתובוהו כמנהג המדינה, ואין צריך לומר שיכתוב כל לישני יתיר' שפירי דאית ביה".

וכך פסק בשו"ע חו"מ ס"א, ה, ועיין מה שכתב בתשובת חוות יאיר סי' קצד, הובא בפת"ש שם ס"ק ג'.

עוד יש לומר, לפי מה שפסק בשו"ע חו"מ ס"א, טז, ומקורו מרבינו ירוחם, שיש לילך אחר הכוונה של הצדדים. רבינו ירוחם במישרים (נתיב כג חלק י') דן בעניין התחייבות למועד גביית הכתובה, דאף אם הלשון ברורה שיכולה לגבות בחייו, כוונתו ברורה שלא הייתה בדעתו שתגבה האישה כתובתה בעודו בחיים, וז"ל:

"כתב הרשב"א בתשובה, כי אע"פ שכתב לה במתנה לחוד שתגבה האישה בין בחייו ובין במוותו, ודאי יראה שאין נזקקין לדינא, ואין מגבין אותה בחיי הבעל כלל, דלא כתב לה רק להיות קיום וחיוזוק, שלא יוציאנה כאחת הקלות, ושתבטח נפשה בו, לא שיכתוב לה היום ותגבה למחר. וכלל גדול בידינו, בכל תנאי שאדם מתנה עם חברו, שאין להלך אחר לשון הכתוב אלא אחר הכוונה לבד, וראיה, דעל מנת שאראך מאתיים זוז (קידושין ס"א), דלא נתכוונה זאת אלא להראות משלו".

מבואר ברבינו ירוחם דכוונתו מכרעת את הפרשנות המילולית, וכמו שמצאנו באיש המקדש בתנאי "על מנת שאראך מאתיים זוז", שע"פ הפרשנות הפשוטה יכול להראות לה מאתיים זוז של אחרים, מ"מ אזלינן בתר כוונתה, שרוצה שיראה לה משלו, וכדאיתא בגמ' שם (ס"ב). וכ"פ המחבר בחו"מ ס"א, טז:

"יש מי שאומר, שתנאי שאדם מתנה עם חברו, אין הולכים אחר הלשון הכתוב בו, אלא אחר הכוונה".

وهוא הדין להתחייבויות שמתחייב אדם כלפי חברו, שאין ללכת אחר הלשון אלא אחר הכוונה. אין דין זה מתייחס דווקא לתנאים שהותנו בתנאי על מנת וכדומה, אלא לכלל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התחייבויות הנעשות בין בני אדם, וכנידון הרבינו ירוחם. וכן נראה מדברי הגר"א בביאוריו לחו"מ (סא,לט), שציינן לשו"ע חו"מ מג,כח לענין פירוש זמן השטר.

ואף דקיי"ל יד בעל השטר על התחתונה, היינו כאשר אין אומדנא בכוונת המתחייב, ואף שאין הפרושים שקולים, מכל מקום כיון שאין אומדנא בדעת המתחייב, דהשטר סובל שני הפרושים, מפרשים השטר לפי חזקת הממון. אך כאשר ניכרת כוונת המתחייב או כוונת הצדדים בשטר, בזה הכוונה היא המכרעת את הפרשנות.

ונידון רבינו ירוחם הוא באופן שיש לפנינו שני אופנים; האחד על פי לשון השטר והשני על פי הכוונה, דיש לילך אחר הכוונה ולא אחר הלשון.

ועיין בנחל יצחק סא,ג שהאריך בביאור דברי רבינו ירוחם, ונראה דדין זה נגזר מהא דמהני אומדנא דמוכח, וע"כ דוקא במקום שיש אומדנא דמוכח, אזלינן בתר הכוונה (עיי"ש בענף ג' ד"ה ולפ"ז). ועיין עוד בפד"ר כרך ט' עמ' 23: "כאשר לפנינו ענין שמגלה לנו בצורה ברורה ביותר שהשטר טומן בחובו כוונה אחרת", בכגון זה יש לדון בתר הכוונה. והא דבעינן כוונה ברורה יש לפרש בשני אופנים, או דכיון שהלשון סותר לכוונה ויש לדון בתר הכוונה, בעינן שהכוונה ברורה. וכן כל היכא שאין הכוונה ברורה, אמרינן דיד בעל השטר על התחתונה.

במקרה שלפנינו ברור שכאשר אדם מתחייב במזונות ילדיו, יש להצמיד את החיוב למדד. הסכום שאדם מתחייב בא לבטא את עלות המחיה, ובוודאי לא התכוין שכלל שיעברו השנים תרד ברמת החיים, ומה שלא הצמיד למדד, מפני שלא עלה בדעתם לעסוק במה שנראה בשנים ההן כהתעסקות בקטנות, אבל ברור שזו הייתה כוונת שניהם, שהסכום בא לבטא את יכולת הקניה של סכום זה, לכל משך זמן ההתחייבות.

האמור לעיל נכון גם אם היה מדובר בסכום מזונות גבוה. בנדו"ד סכום המזונות הוא על הרף הנמוך, ובוודאי מחייב הצמדה למדד.

החיוב צמוד למדד לא יחול רטרואקטיבי אלא רק החל מחודש ינואר 2024, מועד הגשת התביעה על ידי האם, הסכום האמור בסעיף טו להסכם – 1,750 ש"ח, יתווסף לו 8.6%, כך שהחל מחודש ינואר 2024 סכום המזונות יעמוד על 1,900 ש"ח. סכום זה יהיה צמוד למדד המחירים החל מחודש פברואר 24, (הסכום הנ"ל לא משקף את מדד פברואר 24) ויעודכן אחת לששה חודשים, כאשר העדכון הראשון יהיה לפי מדד חודש יולי, ויבטא את העלייה מפברואר עד יולי 24, וכן הלאה.

לאור האמור לעיל הערעור התקבל, ובהתאם:

א. החל מחודש ינואר 2024 יעמוד חיוב המזונות האמור בסעיף טו להסכם הגירושין שבין הצדדים מיום 1.12.2020, על סכום של 1,900 ש"ח לחודש.

ב. סכום זה יהיה צמוד למדד המחירים לצרכן, החל מחודש פברואר 2024, ויעודכן אחת לששה חודשים, כאמור לעיל.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ד' באדר ב' התשפ"ד (14.03.2024).

הרב צבי בן יעקב

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה